

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/114/133-139>

Zaman Qəmbərov

BESAN Qida sənayesi və ticarəti səhmdar cəmiyyəti

Azərbaycan Respublikasındakı Filialı

<https://orcid.org/0009-0001-3638-2472>

gambarov.zaman@gmail.com

İqtisadi tənzimləmədə sanksiyaların ölkə iqtisadiyyatına təsiri məsələləri: Rusiya nümunəsində

Xülasə

Təqdim olunan araşdırma Rusiyaya qarşı tətbiq olunan iqtisadi sanksiyaların bu ölkənin iqtisadiyyatı, sosial həyatı və valyuta bazarına təsirlərini əhatə edir. Sanksiyalar əsasən enerji, maliyyə və istehsal sahələrinə yönəldilmiş, ölkənin ÜDM-də ixrac və idxal payının azalmasına, rublun dəyər itirməsinə, inflyasiyaya və investisiya axınının zəifləməsinə səbəb olmuşdur. Xarici texnologiyalara çıxışın məhdudlaşdırılması yerli istehsalatın keyfiyyətinə və rəqabət qabiliyyətinə mənfi təsir göstərmişdir. Eyni zamanda, işsizlik səviyyəsinin artması, sosial problemlərin dərinləşməsi və əhəlinin həyat səviyyəsinin aşağı düşməsi müşahidə olunmuşdur. Rusiya hökuməti bu təsirləri minimuma endirmək üçün daxili istehsalı və yeni bazarlara çıxışı təşviq etsə də, bu yanaşmaların uzunmüddətli dayanıqlılığı sual altındadır. Ümumilikdə, sanksiyalar təkcə iqtisadiyyatı deyil, həm də cəmiyyətin sosial və psixoloji strukturunu sarsıdaraq, Rusiyanın global sistemdə mövqeyinə ciddi təsir göstərmişdir.

Açar sözlər: *iqtisadi tənzimləmə, Rusiya iqtisadiyyatı, sanksiyalar, iqtisadi faktorlar, iqtisadi təsirlər*

Zaman Gambarov

BESAN Food Industry and Trade Joint Stock Company

Branch in the Republic of Azerbaijan

<https://orcid.org/0009-0001-3638-2472>

gambarov.zaman@gmail.com

The Issues of the Impact of Sanctions on the Country's Economy in Economic Regulation: In the Example of Russia

Abstract

The presented study covers the impact of economic sanctions imposed on Russia on the economy, social life and foreign exchange market of this country. The sanctions were mainly directed to the energy, financial and manufacturing sectors, and led to a decrease in the share of exports and imports in the country's GDP, a depreciation of the ruble, inflation and a weakening of investment flows. Restricting access to foreign technologies had a negative impact on the quality and competitiveness of local production. At the same time, an increase in unemployment, deepening social problems and a decrease in the standard of living of the population were observed. Although the Russian government encouraged domestic production and access to new markets to minimize these effects, but the long-term sustainability of these approaches is questionable. Overall, sanctions have seriously affected Russia's position in the global system, undermining not only the economy, but also the social and psychological structure of society.

Keywords: *Economic regulation, Russian economy, sanctions, economic factors, economic impacts*

Giriş

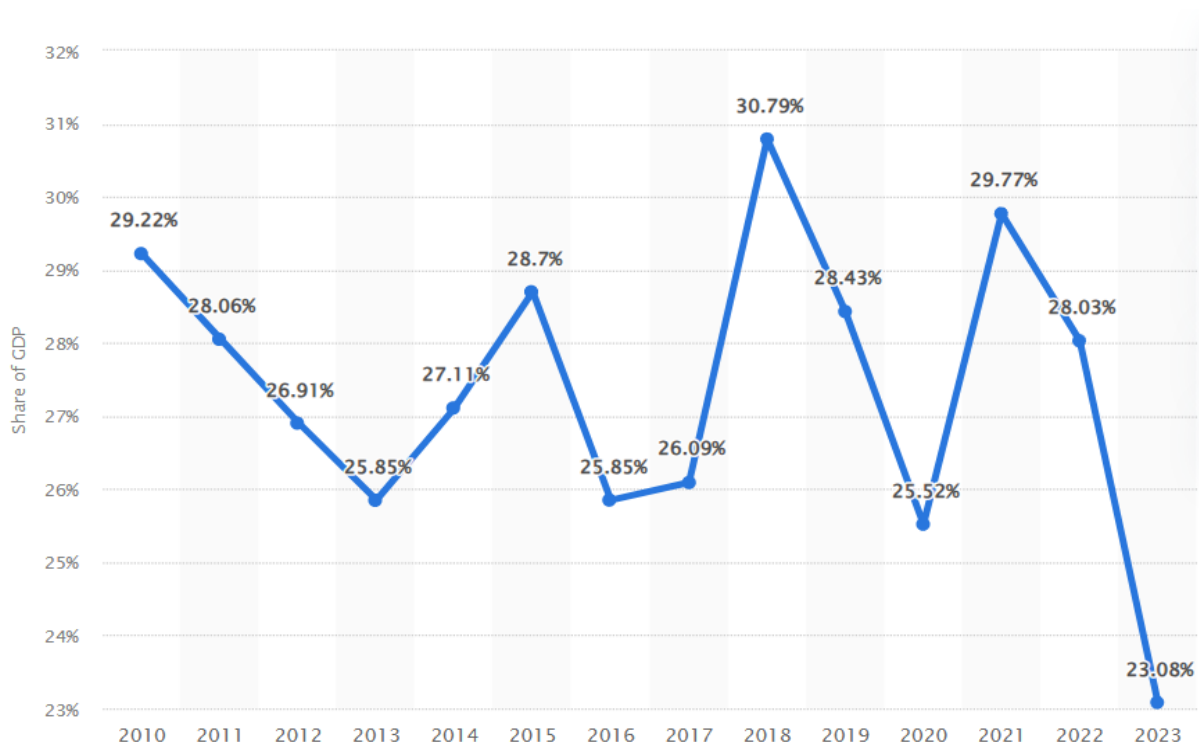
Sanksiyalar, dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tətbiq olunan, müəyyən bir davranışı, siyasəti və ya fəaliyyəti dəyişdirmək məqsədini güdən iqtisadi və ya siyasi təzyiq alətləridir. Sanksiyaların tətbiqi, adətən, bir ölkənin beynəlxalq hüquq qaydalarını pozması, insan hüquqlarına hörmət edilməməsi, hərbi müdaxilə davranışı ya da başqa təsirlər səbəbindən gündəmə gəlir. Bu alətlər, idxal və ixrac məhdudiyyətləri, maliyyə əməliyyatlarının qadağan edilməsi, sərmayə qoyuluşlarının dayandırılması kimi müxtəlif formalarda özünü göstərə bilər. Sanksiyaların məqsədi, zərər verici fəaliyyətləri dayandırmaq və ya həmin ölkəni və ya aktoru istənilən konkret məqsəd daxilində davranışını dəyişdirməyə məcbur etməkdir. Sanksiyaların iqtisadi tənzimləmədəki rolu çoxşaxəlidir. Tətbiq edilən sanksiyalar, qarşı tərəfin iqtisadiyyatını zəiflətməklə yanaşı, həmin ölkənin daxili siyasətini, vətəndaşların rifahını və sosial dinamikasını da təsir edir. Məsələn, bir ölkənin maliyyə sisteminə qoyulan məhdudiyyətlər, valyutanın dəyərinin düşməsinə və inflyasiyaya səbəb ola bilər. Eyni zamanda, bu cür tədbirlər, yerli istehsalçılar üçün yeni bazar imkanlarının yaranmasına da yol açır, çünki ölkə müstəqil şəkildə keyfiyyətli məhsul istehsalına yönəlməyə başlayır. Nəticə etibarilə, sanksiyalar, təkcə siyasi təzyiq aləti olmayıb, eyni zamanda iqtisadi qiymətləndirmələr edən aktorlar nüfuzunu itirə bilər.

Tədqiqat

Sanksiyaların Rusiya iqtisadiyyatına təsiri

Rusiya iqtisadiyyatı, son dövrlərdə tətbiq edilən sanksiyaların ağır təsirləri ilə üzləşmişdir. Bunun səbəblərindən biri, Qərb ölkələrinin tətbiq etdiyi iqtisadi sanksiyaların Rusiyanın başlıca gəlir mənbələri sayılan enerji sektoru və digər strateji sahələrə olan təsiridir. Hətta, sanksiyalar yerli istehsalçıların global bazarlarla əlaqələrini məhdudlaşdıraraq, iqtisadi geriləməyə, işsizlik dərəcələrinin artmasına və sosial sabitliyin pozulmasına səbəb olur (Roberts, 2025). Rusiya, bu çətinlikləri aşmaq üçün, özünün daxili istehsalını artırmağa çalışsa da, bu tənzimləmələrin müvəqqəti mühafizə tədbirlərindən sonra uzunmüddətli iqtisadi inkişafı təmin edib etməyəcəyi məsələsi açıq qalmışdır. Dolayısı ilə, sanksiyaların iqtisadiyyata olan təsiri yalnız indiki dövrü əhatə etmir, onlar gələcəkdəki iqtisadi münasibətlərin dinamikasını da müəyyənləşdirir.

Şəkil 1. 2010-cu ildən 2023-cü ilə qədər Rusiyada ümumi daxili məhsulun (ÜDM) payı kimi mal və xidmətlərin ixracı

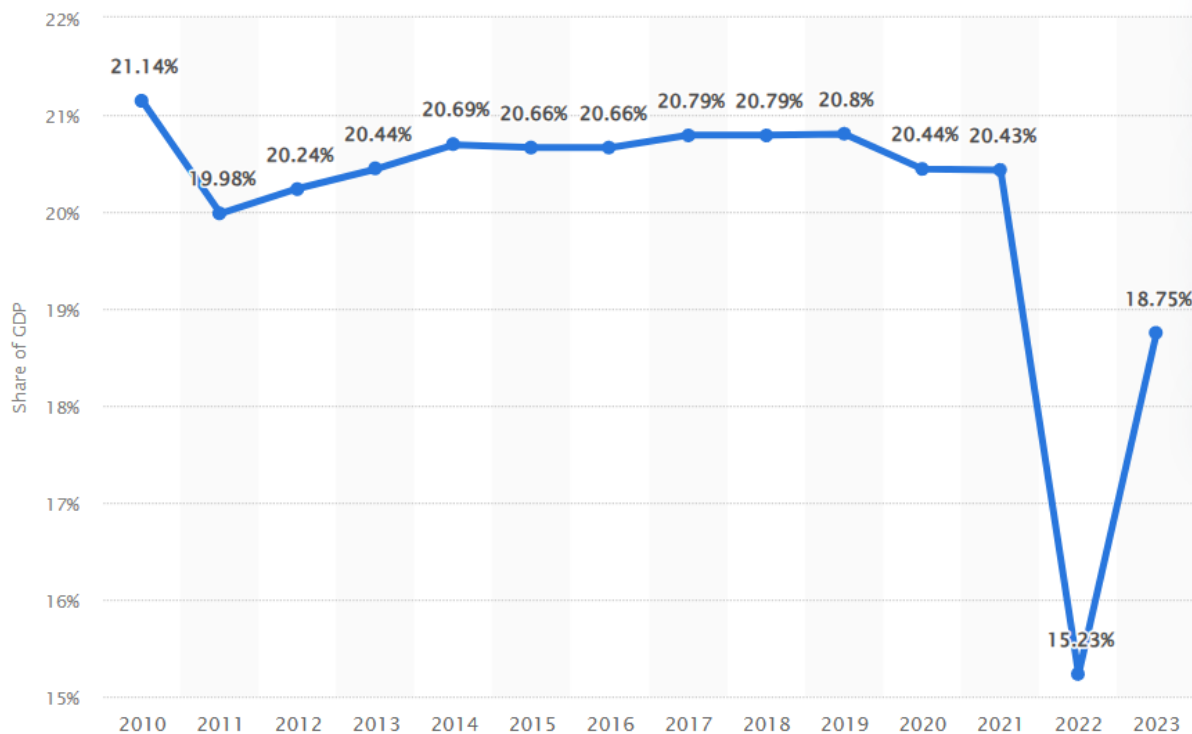
Mənbə: <https://www.statista.com/statistics/998954/russia-goods-services-exports-share-of-gdp/>

2022-2023-cü illər arasında mal və xidmətlərin ixracının Rusiyanın ümumi ÜDM-də payı azalaraq, nəzərdən keçirilən son ildə təxminən 23,1 faiz təşkil edib. 2010-cu ildən bəri Rusiya ixracı 2018-ci ildə təxminən 31 faizlə ÜDM-də ən yüksək paya sahib olub, ən aşağı dəyər isə 2023-cü ildə qeydə alınıb.

Rusiya iqtisadiyyatı, mürəkkəb strukturu və geniş ərazisi ilə tanınan bir sistemdir. Dünyanın ən böyük ölkəsi olaraq, Rusiya, təbii resursları, xüsusilə enerji sektoru neft və təbii qaz da daxil olmaqla region iqtisadiyyatının mühüm sahəsini meydana gətirir. 2022-ci ildən etibarən tətbiq olunan iqtisadi sanksiyaların təsirləri ilə Rusiyanın iqtisadi sistemi ciddi sınaqlarla üzləşdi. Sanksiyalar, ölkənin maliyyə bazarlarına və xarici ticarət imkanlarına zərər verərək, iqtisadi artımın yavaşlamasına səbəb oldu. Xüsusilə, müxtəlif sənaye sahələrində, o cümlədən istehsal, kənd təsərrüfatı və xidmət sektorunda resurs çatışmazlığı baş verdi. İqtisadiyyatın əsas sektoru olan enerji istehsalı, Rusiyanın ixracatının böyük hissəsini təşkil edir (Mustafeyev, Maxmudov, Ulugmurodov, 2025). Qlobal bazarda enerji qiymətlərinin dəyişkənliyi, Rusiya iqtisadiyyatının dayanıqlığını müəyyən edir. 2023-cü ilə qədər enerji sektoru, ölkənin ümumi daxili məhsulunun (ÜDM) əhəmiyyətli bir hissəsini yaratmağa davam etdi. Bununla yanaşı, kənd təsərrüfatı sektoru da, müxtəlif fəsil və iqlim şərtlərinə uyğun olaraq, önəmli məhsul istehsalını təmin edir. Kənd təsərrüfatında modernizasiya və texnologiya tətbiqi, Rusiyanın qida təhlükəsizliyinin artırılması baxımından kritik önəm kəsb edir. Eyni zamanda, Rusiya iqtisadiyyatı qeyri-bərabər bir inkişaf göstəricisinə sahibdir. Bölgələrarası iqtisadi fərqliliklər, sərvət bölgəsindəki ədalətsizlikləri əks etdirir, bu da sosial gərginliklərə yol açır. Şəhər mərkəzlərində, xüsusilə Moskva və Sankt-Peterburqda, iqtisadi fəaliyyət daha dinamikdir. Bununla yanaşı, kənd və uzaq bölgələrdə, infraqurum, təhsil və səhiyyə xidmətlərinə giriş daha azdır. Sanksiyaların zərbə vurduğu bir dövrdə, Rusiya iqtisadiyyatı yeni inkişaf strategiyalarını həyata keçirməyə çalışır, yerli istehsal artıraraq, müstəqil iqtisadiyyat konsepsiyasını irəlilətməyə çalışır. İqtisadi transformasiyaların düzgün aparılması, ölkənin gələcək dövrlərdə qlobal bazarlarda daha dayanıqlı iştirakını təmin edə bilər.

Sanksiyalar, dünya müstəvisində geopolitik gərginliklərin artması ilə Rusiya iqtisadiyyatını ciddi şəkildə təsirləndirmişdir. Bu amillərin iqtisadiyyata olan təsirləri, müasir iqtisadiyyatın qarışıq strukturu və dinamikası çərçivəsində dərinləşmişdir. Rusiya, sanksiyaların tətbiqi ilə qarşılaşdıqca, iqtisadi artım tempinin azalması, maliyyə sabitliyinin pozulması və əhali arasında sosial-iqtisadi gərginliyin artması kimi çətinliklərlə qarşılaşmışdır. O cümlədən, sanksiyaların tətbiqi nəticəsində, ölkənin xarici borc yükü artmış, milli valyuta Rubldə əhəmiyyətli dəyər itkisi müşahidə edilmişdir (Gunawan, 2025). Məsələn, 2022-ci ildə tətbiq edilən sanksiyalar nəticəsində rublun qiyməti kəskin şəkildə azalmış, bu da inflyasiyanın artmasına yol açmışdır. Xarici ticarət sahəsinə gəlinə, sanksiyalar Rusiyanın mühüm ticarət tərəfdaşları ilə olan əlaqələrini zədələyərək, bəzi sektorlarda ticarət axınlarının kəskin azalması ilə nəticələnmişdir. Avropa İttifaqı və ABŞ tərəfindən tətbiq olunan sanksiyalar, enerji sektorunu da əhatə edərək, neft və qaz ixracını əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırmışdır. Bu vəziyyət, Rusiyanın dövlət büdcəsinin əsas gəlir mənbəyini təhdid edir və sosial xidmətlərin maliyyələşdirilməsi üçün zəruri olan resursların azalmasına səbəb olur. Alternativ bazarlara yönəlmə cəhdləri, qismən müvəffəqiyyətli olsa da, bu yanaşmaların uzunmüddətli dayanıqlı olması sual altındadır. Bundan əlavə, valyuta bazarı və investisiya mühiti də sanksiyaların təsiri altında reformasiya olunmuşdur. Kapital axınlarının məhdudlaşması və qeyri-müəyyənliyin artması inflyasiyanı daha da tətikləyərək, sərmayədarların Rusiya bazarına olan inamını sarsıtmışdır. İnvestisiya mühitinə olan mənfi təsirlər, xüsusilə beynəlxalq şirkətlərin ölkədən çıxması və layihələri dayandırması ilə daha da dərinləşmişdir. Nəticədə, Rusiya iqtisadiyyatı, hərtərəfli bir şəkildə sanksiyaların təsirlərini hiss edərək, özünü yeni dövrə adaptasiya etməyə çalışır. Bu adaptasiyanın müvəffəqiyyətli olub olmayacağı, zamanla aşkar olacaqdır.

Şəkil 2. 2010-cu ildən 2023-cü ilə qədər Rusiyada ümumi daxili məhsulun (ÜDM) payı kimi mal və xidmətlərin idxalı

Mənbə: <https://www.statista.com/statistics/1034825/russia-goods-services-imports-share-of-gdp/>

Əmtəə və xidmətlərin idxalı 2023-cü ildə Rusiyanın ümumi daxili məhsulunun (ÜDM) 18,75 faizini təşkil edib və əvvəlki illə müqayisədə təxminən 3,5 faiz bəndi artıb. Müqayisə üçün qeyd edək ki, ixracın ölkənin ÜDM-də xüsusi çəkisi 23,1 faiz olub.

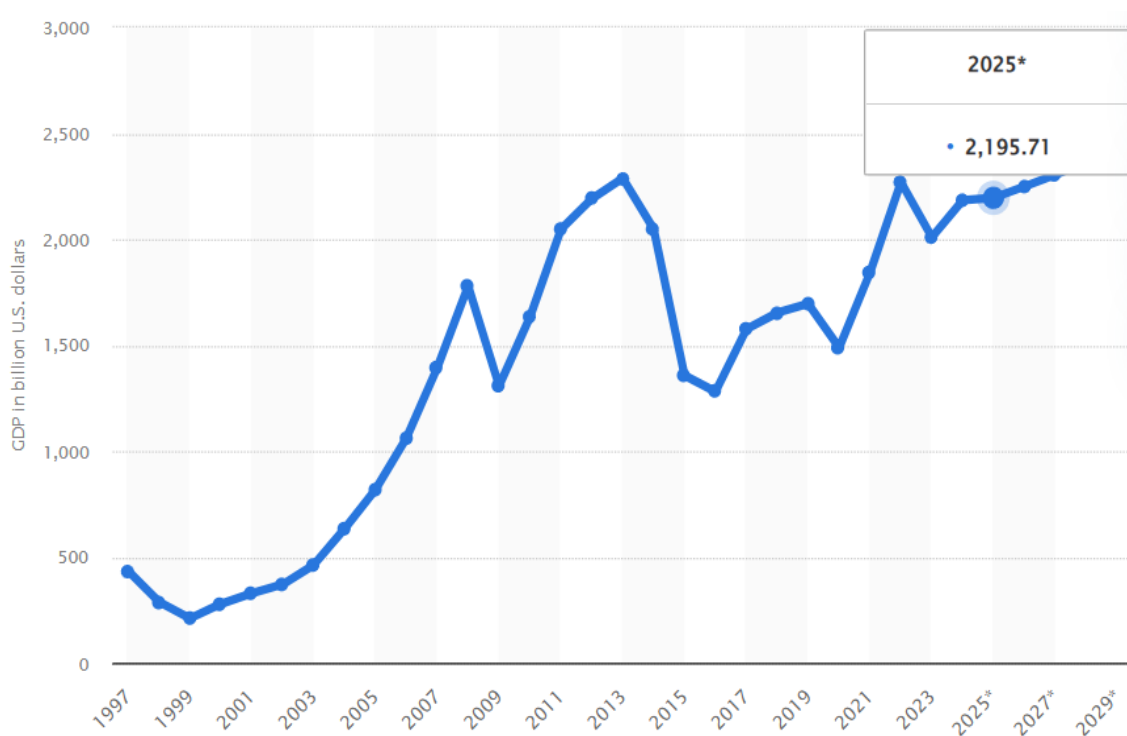
Sanksiyaların Rusiya istehsal sektoruna göstərdiyi təsir, müasir iqtisadi mühitdə ikincil və birbaşa nəticələrlə özünü büruzə verir. Rusiya iqtisadiyyatının diversifikasiyası üçün zəruri olan bir çox sektorda investisiyanın azalması, istehsalın dayanıqlılığını əhəmiyyətli dərəcədə zəiflədib. Sanksiyalar, xüsusilə enerji, maşınqayırma və elektronika sahələrində, müasir texnologiyaların və avadanlıqların istifadəsinə məhdudiyyətlər qoyduqca, yerli istehsalın keyfiyyətini və effektivliyini mənfi yöndə təsir etməyə başladı (Kulikova, Roshchina, Ukraintseva). Eyni zamanda, sanksiyaların tətbiq olunduğu dövrdən etibarən, bir çox yerli istehsalçıların müstəqil və yerli resurslardan asılılıq səviyyəsi artmışdır. Bu inkişaf potensial olaraq milli istehsalı canlandırırsa da, müştəri tələbləri və beynəlxalq standartlara uyğunluqda çətinliklər yaradır. Məsələn, avtomobil istehsalında komponent çatışmazlığı, yerli istehsalçılar üçün əsas dərddə halına gəlmişdir, bu da istehsal həcmində azalmasına və müştəri bazasının daralmasına səbəb olub. Rusiya istehsal sektorunun diversifikasiyası məqsədilə, ixrac bazarlarının yeni istiqamətlərini tapmaq və yerli resurslardan istifadənin artırılması zəruri hala gəlməkdədir.

Sanksiyaların müxtəlif sahələrə təsiri

Xarici ticarət, Rusiya iqtisadiyyatının mühüm bir tərkib hissəsidir, lakin tətbiq olunan sanksiyalar bu sahəni ciddi şəkildə təsirləndirib. Başlanğıcda, sanksiyalar beynəlxalq ticarət dövrlərində, xüsusilə Avropa İttifaqı və ABŞ ilə əlaqələrdə əhəmiyyətli azalmaya səbəb oldu. Açıqlanan ticarət məhdudiyyətləri, Rusiya məhsullarının xarici bazarlarda rəqabət qabiliyyətini azaldaraq, ixracatın kəskin şəkildə enməsinə yol açdı. Məsələn, neft və qaz sektoru, ölkənin iqtisadiyyatında mühüm rol oynayır və bu mənbələrdəki itkilər, valyuta gəlirlərini zərərli şəkildə təsir etdi. Rusiyanın ticarət tərəfdaşları dəyişsə də, yeni bazarların tapılması, ciddi müzakirələr və

danışıqları tələb edir. Eyni zamanda, sanksiyaların xarici investorların Rusiyaya marağını da məqsədli şəkildə azaltdığı aydındır. Daha əvvəl fəal olan beynəlxalq investisiyalar, siyasi və iqtisadi risklərin artması ilə müxalifətdə qaldı. Bu kontekstdə, Rusiya yalnız xarici bazarlarda çıxışını itirməklə qalmadı, həmçinin daxili istehsalatın inkişafı üçün lazım olan xarici texnologiya və biliklərin doğma bazardan kənarlaşdırılması ilə qarşılaşdı. Bu çətinliklər, yerli istehsalatın sürətləndirməsini mütləq şəkildə zəruri edən bir mühit yaratma potensialına sahib olsa da, hələ ki, illər boyunca sanksiyalardan doğan yan təsirlərin aradan qaldırılması üçün sistemə yanaşma tələb edir. Nəticə etibarilə, xarici ticarətə sanksiyaların təsiri Rusiya iqtisadiyyatının strukturuna dərin təsir etmişdir. Ticarət partnyorlarının azaldılması, texnologiyaların tədarükündə yaşanan çətinliklər və daxili istehsalın sürətləndirilməsi üzrə məcburi adaptasiyalar, uzunmüddətli təsirləri olan geniş yayılmış iqtisadi dəyişikliklərə yol açmışdır. Bu vəziyyət, yalnız ticarət balansını deyil, eyni zamanda Rusiya iqtisadiyyatının gələcək inkişafını da sual altına alır. Sanksiyaların tətbiqi və davamlı təsirlər, Rusiya iqtisadiyyatının xarici ticarət strategiyalarını yenidən nəzərdən keçirməyə və yeni yollar axtarmağa yönləndirmişdir (Bhardwaj, Sharma, 2025).

Şəkil 3. Rusiya: 1997-ci ildən 2029-cu ilə qədər cari qiymətlərlə Ümumi Daxili Məhsul (ÜDM) (milyard ABŞ dolları ilə)

Mənbə: <https://www.statista.com/statistics/263772/gross-domestic-product-gdp-in-russia/>

Valyuta bazarı, bir ölkənin iqtisadi durumunu və beynəlxalq münasibətlərdə tarazlığı müəyyən edən mühüm mərkəzdir. Xüsusilə üzləşdiyi beynəlxalq sanksiyalar səbəbindən Rusiyanın iqtisadi strukturu bu sahədə nəzərəcərpacaq dəyişikliklər yaşadı. 2022-ci ildə və ondan sonrakı illərdə tətbiq edilən iqtisadi sanksiyalar rubla yüksək təzyiq göstərərək, məzənnənin dəyişməsinə səbəb olub. Sanksiyalar Rusiya banklarının SWIFT sistemindən çıxarılmasını və kapitalın hərəkətinə məhdudiyyətləri ehtiva etdiyindən, forex ticarəti və investisiya mühiti əhəmiyyətli zərbə vurdu. Rubl ucuzlaşdıqca xarici investorların Rusiyadakı aktivlərə marağı xeyli azalıb. Bu dövrdə Rusiya hökuməti və Mərkəzi Bankı valyuta bazarında sabitliyi təmin etmək üçün müxtəlif addımlar atıb. Faiz dərəcələrinin artırılması, valyuta ehtiyatlarının qorunması və yerli istehsalın təşviqi kimi

tədbirlər məzənnə dəyişikliyinə nəzarət strategiyaları sırasındadır. Lakin bu tədbirlərin effektivliyi bilavasitə ümumi iqtisadi mənzərə, inflyasiya templəri və beynəlxalq bazarların vəziyyəti ilə bağlıdır. Hökumətin həyata keçirdiyi müdaxilə siyasəti valyuta tələbi ilə təklifin tarazlaşdırılmasında mühüm rol oynayır.

İnvestisiya nöqteyi-nəzərindən iqtisadi qeyri-müəyyənlik və etibarın itirilməsi Rusiya iqtisadiyyatı üçün ən böyük problemlərdən birinə çevrilib. İnvestorlar sanksiyalar səbəbindən, Rusiya aktivlərinə inamsızlıq səbəbindən alternativ bazarlara üz tutublar. Bu vəziyyət birbaşa xarici investisiyaların ciddi azalması ilə özünü göstərir; bu həm də beynəlxalq şirkətlərin Rusiya bazarından çıxması və ya yeni investisiyalardan imtina etməsi ilə nəticələnir. Buna görə də Rusiyanın valyuta bazarı və investisiya mühiti təkcə milli siyasətlə deyil, həm də global iqtisadi tendensiyalar və beynəlxalq münasibətlərin dinamikası ilə sıx bağlıdır. Sanksiyaların tətbiqi nəticəsində Rusiya iqtisadiyyatının üzləşdiyi çətinliklər, işsizlik oranının artması və onunla əlaqədar sosial problemlərin dərinləşməsi ilə özünü büruzə verir. Qərbi ölkələrinin imzaladığı iqtisadi məhdudiyyətlər, xüsusilə bank sektoru, ticarət və enerji sahələrində, iş yerlərinin itirilməsinə və yeni iş imkanlarının yaranmamasına səbəb olmuşdur. İqtisadi aktivliyin tənəzzül etməsi, işsizlik səviyyələrinin yüksəlməsi ilə paralel şəkildə gedir, bu da öz növbəsində sosial gərginliyi artırır. 2023-cü ildə Rusiya üzrə rəsmi işsizlik səviyyəsinin 5-6% olduğu bildirilir, lakin ekspertlər dəqiqliklə qeyd edir ki, faktiki işsizlik, qeyri-rəsmi sektordakı işçi qüvvəsi daxil olmaqla, daha yüksəkdir. İşsizlik artımı ilə birlikdə, bir çox insanın maddi vəziyyəti pisləşir, bu isə sosial problemlərin daha da dərinləşməsinə səbəb olur. İşlərini itirən insanlar, həyat standartlarının aşağı düşməsi ilə üzləşərək, psixoloji stress, depressiya və sosial izolasiya kimi problemlərlə mübarizə aparmağa başlayırlar. Nazirliklərin və sosial xidmətlərin məqsədli təşviqatı ilə belə psixoloji təsirlərin azaldılması mümkün olsa da, bunun uğuru mütəxəssislərin resurslarının durumuna və onların müvafiq sosial dəstək proqramlarını həyata keçirmək qabiliyyətinə bağlıdır. Bir çox ailələr, iş itkiləri nəticəsində maliyyə çətinlikləri ilə mübarizə edir, bu isə onların gündəlik ehtiyaclarını qarşılamaq və qərar vermə imkanı ilə bağlı yollarını daha da məhdudlaşdırır. Ümumiyyətlə, sanksiyalar, yalnız iqtisadi göstəricilərə təsirlə kifayətlənmir, eyni zamanda insanların gündəlik həyatına da ağır yük gətirir. Bu dövrdə Rusiya cəmiyyətinin qarşılaşdığı işsizlik və sosial problemlər əhəmiyyətli dərəcədə dərinləşərək, insanların psixoloji durumlarını mənfi qarşılıqlı təsir altında saxlayır. Nəticədə, Rusiya hökumətinin, bu problemlərin həlli yönündə atdığı addımlar, yalnız iqtisadi bərpa üçün deyil, eyni zamanda sosial sabitlik və özünü güvən hissini təmin etmək üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir. Gələcək inkişaf üçün sosial siyasətin doğru müəyyən edilməsi, işsizliyin azaldılması və sosial davamlılığın təşviqi, ölkənin iqtisadi müstəqilliyinin bərpasında müstəsna rol oynayacaqdır.

Nəticə

Sanksiyalar Rusiya iqtisadiyyatına çoxşaxəli və dərin təsirlər göstərmişdir. Enerji, maliyyə və xarici ticarət sahələrində tətbiq olunan məhdudiyyətlər iqtisadi artımı ləngitmiş, istehsalatda geriləməyə və işsizlik səviyyəsinin yüksəlməsinə səbəb olmuşdur. Xarici investisiyaların azalması, texnologiya transferinin məhdudlaşdırılması və rubldəki dəyər itkisi ölkənin iqtisadi dayanıqlığını zəiflətməmişdir. Yerli istehsal təşviqi olunsada, bu, beynəlxalq standartlara uyğunluqda problemlər yaratmışdır. Sanksiyalar yalnız iqtisadi deyil, həm də sosial təsirlərə yol açaraq əhalinin rifah səviyyəsini aşağı salmış və psixoloji gərginliyi artırmışdır. Rusiya iqtisadiyyatının gələcək sabitliyi hökumətin düzgün sosial-iqtisadi strategiyalar tətbiq etməsindən asılı olacaqdır.

Ədəbiyyat

1. Bhardwaj, A., Sharma, S. (2025). *The impact of sanctions on ADR in international commercial disputes: Legal frameworks and challenges*. Available at SSRN 5128298.

- from <https://www.statista.com/statistics/998954/russia-goods-services-exports-share-of-gdp/>
2. Gunawan, A. F. (2025). Analysis of palm oil plantation regional regulation implementation in Bangka Belitung from an economic law perspective. *Law and Economics*, 19(1), 11–23.
<https://www.statista.com/statistics/1034825/russia-goods-services-imports-share-of-gdp/>
<https://www.statista.com/statistics/263772/gross-domestic-product-gdp-in-russia/>
 3. Kulikova, I. V., Roshchina, L. N., Ukraintseva, I. V. (n.d.). Prospects for Russian-Indian cooperation trade and economic cooperation in the context of sanctions. *Progressive Economics*, 64.
 4. Mustafayev, G. S., Maxmudov, S., Ulugmurodov, F. F. (2025). Economic fluctuations and sectoral growth in Iran: A decade of challenges and opportunities (2010-2021). *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 7(1), 43–46.
 5. Roberts, O. (2025). *Investigating the effects of economic sanctions on small businesses*.
 6. Statista. (2025, April 1). Exports of goods and services as a share of GDP in Russia from 2010 to 2023.
 7. Statista. (2025, April 1). Gross domestic product (GDP) in Russia from 1997 to 2023, with projections until 2029.
 8. Statista. (2025, April 1). Imports of goods and services as a share of GDP in Russia from 2010 to 2023.

Daxil oldu: 19.11.2024

Qəbul edildi: 21.02.2025